

MINISTERUL EDUCAȚIEI
I.O.S.U.D.
UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE ARTE ȘI DESIGN
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ARTE ȘI DESIGN

TEZĂ DE DOCTORAT PROFESIONAL ÎN DOMENIUL
ARTELOR VIZUALE – REZUMAT

DE LA LITERĂ LA CUVÂNT

Inscripții ebraice în arta europeană cu tematică creștină

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

PROF. UNIV. DR.
DOINA V. MIHĂILESCU

DOCTORAND:

LINDA-SASKIA MENCZEL

2022

Rezumat

Ocurența inscripțiilor din artele vizuale este ubicuă, în special în arta contemporană. Inscripția a avut, pe lângă aspectul lor decorativ, un rol informativ, adăugând un plus de semnificație operei, de la identificarea scenei sau a personajelor înfățișate, până la mesaje încifrate, mergând mai departe spre arta tipografică unde folosirea caracterelor devine element plastic în sine.

Inscripțiile ebraice din operele de artă europeană au intrat în atenția comunității academice relativ târziu, deoarece recunoașterea caracterelor limbii ebraice s-a produs cu dificultate și a fost sesizată în primul rând în interiorul comunității iudaice, care avea acces la cultura vizuală europeană. Astfel că majoritatea celor care au semnalat astfel de inscripții sunt evrei, adesea din alte domenii decât cele care țin de artele vizuale. Din acest motiv, o serie de semnificații ale inscripțiilor au fost incomplete, pentru că ele se află cu precădere în lucrări cu tematică creștină, purtând mesaje mesianice, Hristocentrice.

Așadar un studiu holistic al acestor inscripții necesită cunoașterea sau cel puțin recunoașterea limbii ebraice, a noțiunilor teologiei creștine, accesul la fondul cultural european prin prisma istoriei artelor, și nu în ultimul rând, accesul la reproduceri de rezoluții înalte, și la cercetările întreprinse în acest domeniu de nișă. Această teză întreprinde o cercetare calitativă, facilitată atât de către studiile anterioare (Sarfatti, Melinkoff, etc.), cât și de această perioadă deosebită în care muzee reputeate și-au pus colecțiile online (Luvru, Hermitaj, etc), la rezoluții mari, astfel încât căutând reproduceri online, să poate fi distinse inscripțiile conținute de operele de artă.

Primul aspect de reținut este că am luat în considerare doar artiști care nu fac parte sau nu lucrează în spațiul iudaic, ci sunt parte din alte comunități și crezuri, și care au copiat sau chiar învățat literele alfabetului ebraic pentru a putea inscripționa mesajele lor. Excepție face Chagall, care evreu fiind, a lucrat la Paris și s-a identificat ca francez, înfățișând-l pe Hristos răstignit în mai multe opere ale sale.

Am compilat din cercetările anterioare o serie de clasificări ale inscripțiilor, completându-le pentru o imagine mai amplă a tipurilor de texte care apar inserate în lucrări de artă cu tematica biblică. Așadar am creat un studiu comparativ al inscripțiilor folosind trei criterii de clasificare. Prima clasificare analizează obiectivele acestor inscripții, categorisindu-le în următoarele categorii:

1. Încifrarea lucrării
2. Simbol al erudiției (al comanditarului, al artistului sau al subiectului redat)

3. Realismul scenei, capitol care tratează inscripția de pe crucea răstignirii Mântuitorului Iisus reprezentată în lucrări de artă vizuală.
4. Punte interconfesională, capitol care analizează prezența Tetragramatonului – (Numelui divin), în arta cu subiect creștin.

A doua clasificare a fost creată având în vedere acuratețea cu care au fost scrise literele sau frazele ebraice, după cum urmează:

1. Pseudo scriere - litere asemănătoare caracterelor limbii ebraice sau cu trimitere la acestea
2. Inscripții care includ combinații aleatorii de litere ebraice scrise corect și semne sau litere din alte alfabete, sau înșiruiți de litere scrise corect însă fără a forma cuvinte.
3. Cuvinte, fraze sau texte parțial corecte.
4. Cuvinte, fraze sau texte corecte, preluate din surse evidente, cum ar fi *Biblia*, texte cabalistice, cartea de rugăciuni și texte coerente proprii artistului sau comanditarului.
5. Transliterări în ebraică sau din ebraică
6. Titluri, denumiri, nume proprii sau semnături prin inscripții ebraice

A treia clasificare a pornit de la tematicile recurente în care apar inscripții ebraice, după cum urmează:

1. Cei doi frați: Moșe și Aaron, capitol care analizează reprezentarea profetului Moise cu tablele legii inscripționate cu decalogul, și al fratelui său Aaron, primul preot desemnat de Domnului, care este reprezentat prin inscripția de pe coifură.
2. Profetii veterotestamentari identificați prin inscripții ebraice.
3. Intrarea Maicii Domnului la Templu sau Prezentarea la Templu.
4. Iisus la 12 ani, reprezentat în templul din Ierusalim.
5. Tematica Femeii adultere.

Cercetarea a revelat că inscripțiile ebraice în operele de artă cu tematică creștină au apărut odată cu umanismul și au dispărut aproape complet în secolul XVII, contextul acestora fiind legat atât de fascinația textelor misticii iudaice care au pătruns în spațiul academic european odată cu migrația evreilor din peninsula iberică, dar și datorită interesului creștinilor pentru limba originală a Vechiului Testament.

Efortul depus de acești artiști a fost considerabil, sursele necesare pentru copierea literelor sau textelor fiind la acea vreme rarissime. Majoritatea continentului era la acea

vreme analfabet, deci aceste inscripții sunt cu atât mai valoroase. Realizarea operelor de artă cu tematică creștină și care conțin inscripții ebraice, au necesitat ca artistul să întreprindă un studiu teoretic prealabil, atât pentru a ilustra tematica creștină cu acuratețe și expresivitate, unui public care nu putea citi textul biblic, dar căruia i se predica scriptura prin artă. Inscripțiile ebraice aveau rolul de a desemna subiectul sau scena redată ca având loc în interiorul poporului ales, însă uneori serveau la transmiterea unui mesaj suplimentar de ordin teologic.

Încărcarea lucrării de artă cu valențe pedagogice prin inscripțiile ebraice, este exemplificată în partea a doua a tezei, care prezintă proiectul artistic propriu, dar și demersul conceptual care a condus la acestea.

Proiectul artistic este alcătuit din două piese complexe, pornite de la forma pianului, care conțin o serie de inscripții din diferite domenii ale cunoașterii umane, o parte dintre ele fiind în ebraică dar având context creștin. Cele două piese se numesc *Musica Universalis* și *Mecanica Celestă a Providenței*, prima fiind dedicată relației între lumea celestă și cea pământeană, iar a doua, lucrării providențiale în istoria omenirii. Ambele piese utilizează inscripții, simboluri, formule și diagrame din matematică, fizică, cosmologie, biologie, genetică, geometrie sacră, texte din Sfânta Scriptură, noțiuni de cabala, alchimie, sincronicitate, date calendaristice semnificative, coordonate geografice și astronomice, fragmente muzicale și simboluri personale, toate fiind căi de acces către lumea supra-mundană, și destinul cosmic al omenirii. Rolul inscripțiilor ebraice în aceste două piese este de a atrage atenția asupra sursei creștinismului ca fiind generat din interiorul poporului evreu, contribuind la edificiul inter-confesionalității, dar și de a puncta o serie de texte ale misticii ebraice (Zohar, Bahir, Sefer Yetsira), care oferă publicului avid de cunoaștere accesul către răspunsuri la marile întrebări ale umanității.

O parte esențială a scopului pedagogic a celor două piese este împlinit doar prin prezentarea lor publică, și am dat ca exemplu în acest sens expoziția *Musica Universalis* de la Muzeul de Artă din Timișoara în 2019. Pentru a facilita accesul publicului la semnificațiile inscripțiilor, care am creat ample materiale adiționale, și evenimente colaterale, care să asigure receptarea lor cât mai amplă.

Folosirea artei vizuale pentru ca platformă pentru un mesaj edificator, constructiv, echilibrant, pentru lumea în care trăim, este în acord cu percepțiile artistice clasice, care au legat mereu arta de bine și frumos. În acest sens, arta vizuală poate deveni din nou un bun pedagog, asumându-și rolul milenar în educarea și modelarea societății.

Bibliografie selectivă:

Cărți, capitole:

- Anonim.** *Apocalipsa lui Enoh*, Alba-Iulia: Reîntregirea, 2000.
_____ *Cartea tainelor lui Enoh*, București: Herald, 2020.
_____ *Cuvioasa Elena de la Diveevo*. Galați: Egumenița, 2016.
_____ *Canons and Decrees of the Council of Trent*. Gastonia: TAN Books, 2009
_____ *The Bahir illumination*, traducere și comentarii de Aryeh Kaplan, Boston: Weiser Books, 1998.
_____ *Exhibition of the works of James McArdell. Born 1729-9 Died 1765*, publicat pentru Burlington Fine arts Club, 1886.
_____ *Cabinet des Dessins, Musee du Louvre* 20 June-29 September, 1986.
_____ *Norul Necunoașterii*. București: Herald, 2019, trad. Gheorghe Fedorovici
_____ *Iosif Hazzaya, Văzătorul de Dumnezeu – scrieri duhovnicești*, Arad:Sfântul Nectarie. 2019. Traducere și studiu introductiv de Ierom. Agapie Corbu
- Angelus Silesius.** *Călătorul Heruvimic*. București: Editura Humanitas, 1999.
- Arhimandritul Ilie Cleopa.** *Ne vorbește Părintele Cleopa*. volumul III, Vânători-Neamț : Mănăstirea Sihăstria, 2004.
- Ashlag, Rabbi Yehuda.** *Ten Luminous Emanations*. Vol.I, Philip Berg, (ed și trad.), Los Angeles: Kabbalah Publishing, 2005
- Bialostocki, Jan.** *O istorie a teoriilor despre artă (sec.XV-XX)*. București: Paideia, 2022.
- Bokser, Ben-Zion.** *Judaism and the Christian Predicament*. New York: Alfred A.- Knopf, 1967.
- Bonfil, Robert.** *Jewish Life in Renaissance Italy*. Berkley: University of California Press, 1994.
- Boulgakov, Serge.** *L'Echelle de Jacob, L'Age d'Homme*. Lausanne: The Age of Man, 1987.
_____ *Ikons and the Name of God*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2012
- Burgini, Elena.** *Sacellum mirabile: New Studies on the Chapel of Claude*. Rennes: Purrennes, 2019.
- Burnett, Stephen G.** Reassessing the „Basel - Wittenberg Conflict”: Dimensions of the Reformation-Era, Discussion of Hebrew Scholarship. În *Hebraica Veritas?: Christian Hebraists and the Study of Judaism in Early Modern Europe..* Coudert, Allison P. și Shoulson, Jeffrey S. (ed.). Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2004. pp 181–201.
- Busi, Giulio.** *Enigma dell'ebraismo nel rinascimento*. Torino: Nino Aragno, 2007.
- Butor, Michel.** *Les mots dans la peinture et les Sentiers de la creation*. Lausanne: Skira, 1969.
- Sfântul Chiril al Ierusalimului.** *Cateheze*. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, 2003.
- Campbell, Stephen.** *Cosme Tura of Ferrara: Style, Politics and the Renaissance City, 1450-1495*. New Haven: Yale University Press, 1997.
- Carlebach, Elisheva.** *Divided Souls: Converts from Judaism in Germany, 1500-1750*, New Haven: Yale University Press, 2001.

- Chechnik, Liya.** *Ancient Jewish Inscriptions in Venetian Religious Painting of Renaissance, Actual Problems of Theory and History of Art: Collection of articles.* (eds.) S.V. Maltseva, E.Yu. Sanyukovich-Denisova. Vol. 3. 2013.
- Christie-Miller, Ian.** *72 In His Name Reuchlin, Luther, Thenaud, Wolff, and the Names of Seventy-Two Angels*, Boston: Academic Studies Press, 2019
- Cropper, Elisabeth și Dempsey, Charles.** *Nicolas Poussin – Friendship and the love of painting*, Princeton: Princeton University Press, 2000.
- Collins, S. Francis.** *The Language of God: A Scientist Presents Evidence for Belief.* New York: Free press, 2007.
- Cornițescu E. și Abrudan D.,** *Limba ebraică biblică*, București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996.
- Courdet, Alison.** Christian Kabbalah. În: Frederick E Greenspahn (ed.). *Jewish Mysticism and Kabbalah. New insights and Scholarship.* New York: Cambridge University Press. 2011.pp.159-172
- Deswarte-Rosa, Sylvie.** Do Tirar Polo Natura (1549) de Francisco de Holanda. În *Tirar polo Natural. Inquérito ao retrato português.* Catalog Expozitional, Museu Nacional de Arte Antiga, (2018). pp.18-35
- Dionisie pseudo Areopagitul.** *Despre Numirile Dumnezeiești.* București: Paideia, 1996.
- Drosnin, Michael.** *Codul Bibliei.* București: Editura Nemira, 2006.
- Eco, Umberto.** *The Search for the Perfect Language (The Making of Europe)*, Hoboken: Wiley-Blackwell, 1997.
- _____ *În numele trandafirului*, Iași: Polirom, 2013. Traducere din limba italiana de Mara Chirițescu.
- _____ *Istoria Frumuseții*, București: Rao, 2005.
- Emoto, Masaru.** *The Secret Life of Water*, New York: Atria Books (Simon & Schuster), 2005.
- Farmer, Stephen.** (editor, traducător) *Syncretism in the West: Pico's 900 Theses (1486) - The Evolution of Traditional Religious and Philosophical Systems.* Tempe: ACMRS Press, 2016.
- Fiorenza, Giancarlo.** Hebrew, Hieroglyphs and the Secrets of Divine Wisdom in Ludovico Mazzolino's Devotional paintings. În *Visual Cultures of Secrecy in Early Modern Europe.* Kirksville: Truman State University Press, (2013).
- Foucault, Michel.** *This is not a pipe*, cu ilustrații și scrisori de Rene Magritte. Oakland: University of California Press, 1983.
- Frank, Adolph.** *Doctrina Kabbalei (Filosofia religioasă a evreilor)*, București: Herald, 2004.
- Friedman, Jerome.** *The Most Ancient Testimony: Sixteenth-Century Christian-Hebraica. in The Age of Renaissance Nostalgia.* Athens: Ohio University Press, 1983.
- Gilnert, Lewis.** Let there be Hebrew. În *The Story of Hebrew.* New Jersey: Princeton University Press, 2017. pp.8-21.
- _____ Hebrew in the Christian Imagination, II: From Kabbalists to Colonials. În *The Story of Hebrew.* New Jersey: Princeton University Press, 2017, pp. 139–67
- Greenberg, Clement.** *Art and Culture.* Boston: Beacon Press, 1965.
- Grün, Anselm.** *Arta de a găsi dreapta măsură.* București: All, 2015.

- Glazer-Eytan, Yonatan.** *The Spirit of the Letter: The Hebrew Inscription in Bermejo's Piedat Revisited*, În *Interreligious Encounters in Polemic between Christians, Jews and Muslims in Iberia and Beyond*, editat de Garcia-Arenal M., Wieggers G. și Szpiech. Leiden; Boston: Brill, 2019
- Gorlin, Alexander.** *Kabbalah in Art and Architecture*. New York, Pointed Leaf Press, 2013.
- Haitovski, Delia.** *The Hebrew Inscriptions in Ludovico Mazzolino's Paintings*. În *Jewish Studies at the Turn of the Twentieth Century: Proceedings of the 6th EAJIS Congress*. Vol.1- 2, Leiden: Brill, 1999.
- Halperin, David J.,** *Sabbatai Zevi: Testimonies to a fallen Messiah*. Liverpool: The Littman Library of Jewish Civilization in association with Liverpool University Press. 2011.
- Harris, Constance.** *The Way Jews Lived – Five hundreded years of printed word and images*. Jefferson: McFarland & Co. Inc, 2008
- Hawking, Stephen.** *A Brief History of Time*. New York: Bantam Books, 1988.
- Hirsch, Samuel Abraham.** *Johann Reuchlin: the Father of the Study of Hebrew Among Christians*. În: *A Book of Essays*. London: Macmillan, 1905.
- Humfrey, Peter.** *Cima da Conegliano*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983.
- Sfântul Ioan Gură de Aur.** *Despre necunoașterea lui Dumnezeu*. București: Herald, 2007.
- Idel, Moshe.** *Experiența mistică la Abraham Abulafia*. București: Polirom, 2019.
 _____ *Cabala noi perspective*. București: Nemira, 2000
- Izmirlieva, Valentina.** *All the names of the Lord : lists, mysticism, and magic*. Chicago: The University of Chicago Press, 2008.
- Jacobs, Steven Leonard.** *Maven in Blue Jeans*. West Lafayette: Purdue University Press, 2009.
- Janowitz, Naomi.** *Recreating Genesis: The Metapragmatics of Divine Speech*. În *Reflexive Language: Reported Speech and Metapragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993
- Jonckheere, Koenraad Michiel** *Coxcie and the giants of his age*. Londra: Harvey Mille Publishers, 2013.
- Kandinsky, Wassily.** *Concerning the spiritual in Art*. New York: Dover Publications, 2019.
- Kanigel, Robert.** *The Man Who Knew Infinity: a Life of the Genius Ramanujan*. New York: Charles Scribner's Sons. 1991
- Katz, Dana E.** *The Jew in the Art of the Italian Renasissance*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2008.
- Kessler Herbert L. și Nirenberg David.** *Judaism and Christian Art, Aesthetic Anxieties from catacombs to Colonialism*, Philadelphia, Oxford: University of Pennsylvania Press, 2011.
- Kilcher, Andreas.** *Die Sprachtheorie der Kabbala als asthetisches Paradigma. Die Konstruktion einer aesthetischen Kabbala seit der Fruhen Neuzeit*. Stuttgart-Weimar: J.B. Metzler, Verlag, 1998.
- Lederman, Leon M.** *The God Particle: If the Universe is the Answer, What is the Question?*. Boston: Mariner Books, 2012.

- Lenowitz, Harris.** On three early incidences of Hebrew script in western art. În *Maven in blue jeans: A festschrift in honor of Zev Garber*, (ed.) Steven L. Jacobs. West Lafayette, Indiana: Purdue University Press, 2009
- Liere, Frans van.** *An introduction to the medieval Bible*. New York: Cambridge University Press, 2014
- Lindorff, David.** *Pauli and Jung: The Meeting of Two Great Minds*. Wheaton: Quest Books, 2004.
- Lipton, Sara.** *Images of Intolerance: The Representation of Jews and Judaism in the Bible moralisée*. Oakland: University of California Press, 1999
- Lowenthal, Marvin.** *The Jews of Germany: A Story of Sixteen Centuries*. Philadelphia: Jewish Publication Society, 1936.
- Mack, Rosamond.** Oriental script in Italian paintings. În *Bazaar to Piazza. Islamic Trade and Italian Art, 1300–160*. Berkley: University of California Press, 2002.
- Maica Alexandra** (Principesa Ileana a României). *Sfinții Îngeri*. București: Sofia, 2019.
- Mihălcescu, Ioan.** *Manual de teologie dogmatică pentru clasa VI-a de seminar*. București: Editura Tipografiile Române Unite, 1924
- Mitropolitul Antonie de Suroj.** *Despre frumusețe*. București: Sophia, 2019.
- _____ *Ești creștin sau doar Bisericos?*, conferința *Părtași ai dumnezeieștii firi*, rostită în 10 mai 1990, Iași: Doxologia, 2020
- Mellinkoff, Ruth.** *Outcasts: Signs of otherness in northern European art of the late middle ages*. 2 vol. Berkeley: University of California Press, 1993.
- Nadler, Steven.** *Rembrandt's Jews*. Chicago: University of Chicago Press, 2003.
- Neer, Richard.** Poussins's Unseless Trasures. În H. Kessler și D. Nirenberg (ed.) *Judaism and Christian Art. Aesthetic Anxieties from the Catacombs to Colonialism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2012. pp.328-58
- Nicolescu, Basarab.** *Transdisciplinaritatea. Manifest*. Iași: Junimea, 2007.
- Nickelsburg, George W.E.** *1 Enoch 1: A Commentary of the Book of 1 Enoch, chapters 1-36, 81-108*. Minneapolis: Fortress Press, 2001.
- Ortlepp, Steven.** *Pronunciation of the Tetragrammaton: A Historico-Linguistic Approach*. Morrisville: Lulu Press Inc. 2010.
- Panofsky, Erwin.** *Early Netherlandish paint-ing: Its origins and character*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1953.
- Paleoti, Gabriele.** *Discorso*. Bologna: 1582.
- Papus.** *Kabbala tradiția secretă a occidentului*. București: Herald, 2005.
- Petriceicu-Hașdeu, Bogdan.** *Cărțile Poporane ale Românilor în secolul XVI în legătura cu Literatura Poporană cea Nescrisă*, București: Noua Tipografie Națională C.N. Rădulescu, 1879, pp. XXII – XXXIV
- Pleșu, Andrei.** *Despre îngeri*, București: Humanitas, 2003.
- Post, Chandler Rathfon și Wethey, Harold Edwin.** *A History of Spanish Painting*. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1958.
- Rees, Martin.** *Doar șase numere*, București: Editura Humanitas, 2008.
- Reuchlin, Johann.** *On the Art of the Kabbalah, De Arte Cabalistica*. Nabrasca: University of Nebraska Press, 1993.

- Robinson, Andrew.** *Istoria scrisului – Alfabet, hieroglif și pictograme*, București: Art, 2009.
- Rodov, Iliia.** Script in Christian Art. În *Encyclopedia of Hebrew Language and Linguistics*. Boston: Brill, 2013. pp.462-477
- Ross, Leslie.** *Language in the Visual Arts: The Interplay of Text and Imagery*. Jefferson: McFarland & Company, 2014.
- Roth, Cecil.** *The Jews in the Renaissance*, Philadelphia: The Jewish Publication Society, 1978.
- Sabar, Shalom.** Between Calvinists and Jews: Hebrew Script in Rembrandt's Art. În *Beyond the Yellow Badge*. Leiden: Brill, (2008). pp.371–404.
- Schafer, Peter.** *Jesus in the Talmud*, Princeton University Press, 2007.
- Schniedewind, William M.** The Origins of Hebrew: In Search of the Holy Tongue. În *A Social History of Hebrew: Its Origins Through the Rabbinic Period*. New Haven: Yale University Press, 2013. pp.27–50.
- Sedlmayer, Hans,** *Epoci și opere*, vol II, Editura Meridiane, București. 1991
- Sparrow, John.** *Visible Words - a study of inscriptions in and as books and works of art* ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
- Stăniloae, Dumitru.** *Teologia dogmatică ortodoxă*. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1978.
- Strathern, Paul.** *Mendeleev's Dream: The Quest for the Elements*. New York: St. Martin's Press, 2000
- Tahan, Ilana.** *Hebrew Manuscripts, The power of Script and Image*. Londra: The British Libray, 2007. passim
- Tătaru-Cazaban, Bogdan.** *Corpul Îngerilor, Fragmente dintr-o istorie a ierarhiilor cerești*, București: Humanitas, 2017.
- Timmermann, Daniel.** *Heinrich Bullinger on Prophecy and Prophetic Office (1523 – 1538)*, Gottingen: Vandenhoeck&Ruprecht, 2015.
- Thomas, David. & Mallett, Alexander.** *Christian-Muslim Relations. A Bibliographical History. (1050-1200)*. Vol.3, Leiden: Brill, 2011.
- Velimirovici, Nicolae.** *Proloagele de la Orhida*. București: Egumenița, 2010.
- Vicente Vera J.; Ávila, Carmen S.** 2017. Four Versions of the Christus by the Massys: Deciphering the Meaning of the Letters În *Religion.s* Vol.8, nr.2, (2017).
- Vine's Complete Expository Dictionary of Old and New Testament Words.** Nashville: Thomas Nelson, Inc., 1996.
- Wallis-Budge E. A.,** *Amulets and superstitions*. New York : Dover Publication, 1978.
- Articole, studii:**

- Abrahams Israel,** The Decalogue in Art. În *Studies in Jewish Literature - in Honor of Kaufman Kohler*. Berlin:Georg Reimer, Publ. & Printer, (1913). pp.39-55
- Alexander-Knotter, Mirjam.** An Ingenious Device: Rembrandt's Use of Hebrew Inscriptions. În *Studia Rosenthaliana*. Vol.33, no.2, (1999). pp.131-159
- Brzewska, Iwona. Deluga, Waldemar.** A Note on Hebrew Script in Christian Art Between Wrocław and L'viv. În *Ars Judaica*, Vol. VIII, (2012), pp. 23-30.

- Barash, Moshe.** Hebrew Inscriptions in Renaissance Works of Art. În *Scritti in memoria di Leone Carpi. Saggi sull'ebraismo italiano*. eds D. Carpi, A. Milano, A. Rofe. Jerusalem, Fondazione Sally Mayer, (1967). pp. 141–150.
- _____ Some Oriental Pseudo-Inscriptions in Renaissance Art. În *Visible Language* Vol. XXIII, nr. 2/3. pp.170-187.
- _____ Hebrew Inscriptions in Renaissance Works of Art. În *Scritti in memoria di Leone Carpi. Saggi sull'ebraismo italiano*. eds D. Carpi, A. Milano, A. Rofe. (1967), pp. 141–150.
- Băncilă, Ionuț Daniel.** Receptarea Cabalei și Alchimiei, ca discursuri esoterice occidentale, în creștinismul ortodox. În: *Simpozionul de Educație și Spiritualitate Ortodoxă „Polis & Paideia”*. Nichifor Tănase și Constantiu Jinda (ed.). București: Editura Academiei Române, 2021.
- Block, Arthur Sabbatai.** *Hebrew inscriptions in Christian art of the 16th century: Germany and Italy*, dizertație de masterat, Publicat de Universitatea din Arizona, 1971
- Bonfil, Robert.** *Jewish Life in Renaissance Italy*. Oakland: University of California Press, 1994.
- Borghesi, Francesco.** Menahem Recanati, Commentary on the Daily Prayers Flavius Mithridates' Latin translation, the Hebrew text, and an English version by Menahem ben Benjamin Recanati, Giacomo Corazzol. În *Renaissance Quarterly*. Vol.64, no.1 (2011): pp.269-71. DOI:10.1086/660440.
- Burnett, Stephen G.** Philosemitism and Christian Hebraism in the Reformation Era (1500-1620), În *Geliebter Feind Gehasster Freund: Antisemitismus Und Philosemitismus In Geschichte Und Gegenwart: Festschrift Zum 65. Geburtstag Von Julius Schoeps*. pp.135-146
- _____ Christian Hebraism in the Reformation Era (1500-1660). În *Renaissance Quarterly*. Vol.65, Nr.3, (2012). pp.951-953
- _____ Christian Hebrew Printing in the Sixteenth Century: Printers, Humanism and the Impact of the Reformation. În *Helmantica: Revista de Filologia Clásica y Hebrea*. Vol.51, nr.154. pp.13-42
- Busi, Giulio & Greco, Silvana.** (ed.) *The Renaissance speaks Hebrew*. Ferrara:Silvana Editoriale, 2019
- Bury, J.B.** Francisco de Holanda and His Illustrations of the Creation. În *Portuguese Studies*. Vol.2, (1986), pp.15-48.
- Cassin, Alessandro.** *The Enigma Of A Rare Jewish Sixteenth Century Portrait From Cremona*. Accesibil la: <https://esefarad.com/?p=72465>, [Consultat la: 22.02.2020].
- Cembalest, Robin.** *Resurrecting Chagall's Jewish Jesus*. Accesibil la: <https://www.artnews.com/art-news/news/chagall-crucifixions-at-jewish-museum-2294/> [Consultat l: 20.03.2020].
- Chechik, Liya.** Ancient Jewish Inscriptions in Venetian Religious Painting of Renaissance. În Svetlana V. Maltseva, Ekaterina Yu. Stanyukovich-Denisova. *Actual Problems of Theory and History of Art: Collection of articles*. Vol. 3. (2013)
- Danto, Arthur C.** The abuse of beauty. În *Daedalus*, Vol.131, Nr.4, (2002).

- Dan, Joseph.** Jewish Influences III: Christian Kabbalah in the Renaissance. În Wouter J. Hanegraaf (ed.) *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*. Leiden: Brill, 2006.
- Gandelman, Claude.** By Way of Introduction: Inscriptions as Subversion. În *Visible Language*. Vol.23, nr.2/3, pp.141-169
- Goldblatt, Harvey.** The Ukrainian Language in the context of study of Sacred and Vulgar Tongues in Orthodox Slavdom. În *Harvard Ukrainian Studies*. Vol:29. (2007). pp.37-61
- Goodey, Daniel J.** The Spirit of Art: An Hegelian Look at Art Today. În *Philosophy in the Contemporary World*. Vol. 6, nr. 1, (1999). pp.39-47
- Hartt, Frederick.** Carpaccio's Meditation on the Passion. În *The Art Bulletin*. Vol. 22, nr. 1, (1940). pp.25–35.
- Houston, Stephen.** Writing that Isn't. Pseudo-Scripts in Comparative View. În *L'Homme*. nr.227/228. (2018). pp.21-48
- Fredericksen, Burton.** The Four Evangelists by Carlo Dolci. În *The J. Paul Getty Museum Journal*. Vol.3, (1976). pp. 67-73.
- Haitovsky, Dalia.** A New Look at a Lost Painting: The Hebrew Inscription in Lorenzo Costa's "Presentation in the Temple". În *Artibus Et Historiae*. Vol. 15, nr. 29, (1994). pp. 111–120.
- Idel, Moshe.** Reification of Language in Jewish Mysticism. În: Steven Katz (ed.), *Mysticism and Language*. New York: Oxford University Press, 1992
- _____ White Letters: From R. Levi Isaac of Berditchiv's Views to Postmodern Hermeneutics. În: *Modern Judaism*. Vol.26 (2006): 162-192
- Janowitz, Naomi.** Theories of Divine Names in Origen and Pseudo-Dionysius. În *History of Religions*. Vol. 30, no. 4 (1991). pp. 359-372.
- Jones, Susan Frances.** Jan van Eyck's Greek, Hebrew and Trilingual Inscriptions. În *Van Eyck Studies: Papers Presented at the Eighteenth Symposium for the Study of Underdrawing and Technology in Painting, Brussels, 19-21 September 2012*, ed. Currie et. al. Vol.18. (2019). pp.291–309
- Lavin, Irving.** A Further Note on the Ancestry of Caravaggio's First Saint Matthew. În *The Art Bulletin*. Vol.62, nr.1, (1980). pp. 113-14.
- Lenowitz, Harris.** Hebrew Script in the Works of Bartholomé Bermejo. În *Ars Judaica*. Vol. 4 (2008). pp.7-20.
- Lichtenberger, Hermann.** The Divine Name in the Dead Sea Scrolls and in New Testament Writings. În *The Inrreligious Wordviews reflected in the Dead Sea Scrolls*, Proceedings of the Fourteenth International Symposium of the Orion Center for the Study of the Dead Sea Scrolls and Associated Literature, 2013; seria: Studies on the Texts of the Desert of Judah, Volume:127. (2018), p.140-141.
- Longpérier, Adrien de.** De l'emploi des caractères arabes dans l'ornementation chez les peuples chrétiens de l'Occident. În *Revue Archéologique*. Vol. II, nr.2, (1845). pp. 696-706

- Maciejko Paweł**, A Portrait of the Kabbalist as a Young Man: Count Joseph Carl Emmanuel Waldstein and His Retinue. În *The Jewish Quarterly Review*, Vol. 106, No. 4 (2016).
- Machiela, Daniel A.** Lord or God? Tobit and the Tetragrammaton. În *The Catholic Biblical Quarterly* Vol.75, nr.3. (2013). pp. 463-72.
- Mariás Fernando**, El problema de los artistas conversos en el Siglo de Oro. În *Temas y Formas Hispánicas. Arte, cultura y sociedad*. Carlos Indurain și Anna Morozova (ed.). Vol.28, (2015). pp.241-262.
- Martin, Matthew J.**, Origen's Theory of Language and the First Two Columns of the Hexapla. În *Harvard Theological Review*. Vol. 97, nr.1, (2004). pp. 99–106
- Menczel Linda Saskia**. Frica de frumos. În *Caiete de Arte și Design*. Vol.9, nr.9, 2021, p.186-195
- _____ Inscripții ebraice în arta europeană a secolelor XV-XVIII– un semn al erudiției. În *Caiete de arte și design*. nr.8 (2020).
- _____ De la pseudo-scriere la sens mistic - Broderia veșmintelor din pictura europeană a secolelor XV-XVII. În *Orizonturi culturale Italo-Române*. nr. 7-8, iulie-august (2021).
- Miles, George C.** Painted pseudo-kufic ornamentation in byzantine churches in Greece. În *Actes du XIVe Congrès International des études byzantines, Bucharest*. Vol.I-III nr. 6-12, (1976).
- _____ Tintoretto's Hebrew book. În *Renaissance Studies. Journal of the Society for Renaissance Studies*. Vol.35, nr.3, (2021).
- Müller, Frederick Max.** *Lectures on the Science of Language*. 1885. [Ebook 32856, 2010]
- Nagel Alexander**. Twenty-Five Notes on Pseudoscript in Italian Art. În *Res: Anthropology and Aesthetics*. nr. 59–60, (2011).
- Pafnofky, Erwin**. Giotto and Maimonides în Avignon: The Story of an Illustrated Hebrew manuscript. În *The Journal of the Walters Art Gallery*. Vol.4, (1941). pp.26-44.
- Pedone Silvia. Cantone Valentina**. The pseudo-kufic ornament and the problem of cross-cultural relationships between Byzantium and Islam. În *Opuscula Historiae Artium*. Vol:62, (2013), pp.120-136.
- Pilliod, Elizabeth**. Regarding the Hebrew in Bronzino's Holy Family. - for Bartolomeo Panciaticchi. În *Artibus Et Historiae*. Vol.31, nr.61 (2010), pp. 149-58.
- Resnick, Irvn M.** Lingua Dei Lingua Hominis, Sacred Language and Medieval Texts. În: *Viator*, Vol: 21 (1990). pp. 51-74
- Ronen, Avraham**. Iscrizioni ebraiche nell'arte, Italiana del quattrocento. În *Studi di storia dell'arte sul medioevo e il rinascimento, nel centenario della nascita di Mario Salmi: Atti del Convegno Internazionale Arezzo-Firenze* (1989). Florența: Polistampa. 1993. pp.501–624
- Sabar, Shalom**. Rembrandt from right to left. În *Segula*. nr.49, (2019).
- Sarfatti, Gad B.** Hebrew Script in Western Visual Arts. În *Italia: Studi e ricerche sulla storia, la cultura e la letteratura degli Ebrei d'Italia*. Vol.13–15, (2001). pp.451–547.

- Shuali, Eran.** Yešu or Yešua‘? A Sketch of the History of Jesus’ Names in Hebrew from Antiquity to the Present. În *Revue De Études Juives*. Vol.179, nr.1-2, (2020), pp.161-179
- Sobré, Judith Berg.** Bartolomé De Cárdenas, the Piedat of Johan De Loperuelo, and Painting at Daroca (Aragon). În *The Art Bulletin*. Vol. 59, nr.4 (1977), pp. 494-500.
- Glazer-Eytan Yonatan.** The Spirit of the Letter: The Hebrew Inscription in Bermejo’s Piedat Revisited. În *Medieval Encounters*. Vol.24, nr.1/3. (2018), pp.79-115.
- Sulkow, Chantal.** Michelangelo’s Jews: The Treatment of Jews in Renaissance Rome and on the Sistine Chapel Ceiling. În: *Zeteo: The Journal of Interdisciplinary Writing* (2016).
- Sutcliffe, Adam.** Hebrew Texts and Protestant Readers: Christian Hebraism and Denominational Self-Definition. În *Jewish Studies Quarterly*. Vol.7, nr.4, (2000), Pp.319-337.
- Szulakowska, Urszula.** Robert Fludd and His Images of The Divine. În *The Public Domain Review*. (2011) <https://publicdomainreview.org/essay/robert-fludd-and-his-images-of-the-divine>, [Consultat la: 02.08.2020].
- Vera et.al.** Four Versions of the Christus by the Massys: Deciphering the Meaning of the Letters. În *Religions*. Vol.8, nr.19, (2017).
- Wood, Carolyn H., and Peter Iver Kaufman.** Tacito Predicatore: The Annunciation Chapel at the Madonna Dei Monti in Rome. În *The Catholic Historical Review*. vol. 90, no. 4, (2004), pp. 634–649.
- Witzum, Doron. Rips, Eliahu. Rosenberg, Yoav.** Secvențe de litere echidistante în cartea Facerii. În *Statistical Science*. Vol 9, nr 3, (1994).
- Zorattini, Pier. Cesare Ioly.** Studi sulla storia dell'ebraismo italiano nell'eta' moderna. În *Quaderni Storici*. Vol.5, nr.15(3), (1970), pp. 911-940.

Publicații:

- 2022** „Textul biblic în forme spațiale”, Simpozionul de Artă Sacră, ediție online
- 2021** “Frica de Frumos”. În: Caiete de Arte și Design, Vol.9, nr.9, 2021, p.186, ISSN 2393 - 042X , ISSN-L 2393 - 042X
- 2021** “Hebrew inscriptions in European Christian themed art”, The 2nd International Symposium on Biblical Exegesis, Timișoara, Ro
- 2021** “Pseudo-scriere și sens mistic. Broderia veșmintelor din pictura europeană a secolelor XV-XVII”, Orizonturi Culturale Italo-Române, nr. 7-8, iulie-august 2021, anul XI ISSN 2240-9645
- 2020** “Inscripții ebraice în arta europeană a secolelor XV-XVIII– un semn al erudiției”, În: Caiete de Arte și Design. Vol.8, nr.8 (2020),pp: 58-63. ISSN: 2393-042X

Résumé

La présence des inscriptions dans les arts visuels est omniprésente, surtout dans l'art contemporain. L'inscription a eu, outre son aspect décoratif, un rôle informatif, ajoutant une signification supplémentaire à l'œuvre, de l'identification de la scène ou des personnages représentés jusqu'aux messages chiffrés, passant plus loin à l'art typographique où l'utilisation des caractères devient un élément plastique en soi.

Les inscriptions hébraïques des œuvres d'art européennes ont attiré l'attention de la communauté académique relativement tard, car la reconnaissance des caractères de la langue hébraïque était difficile, en particulier, au sein de la communauté juive, qui avait accès à la culture visuelle européenne. Ainsi, la plupart des personnes qui ont rapporté de telles inscriptions sont des Juifs, souvent issus d'autres domaines que ceux liés aux arts visuels. Pour cette raison, un certain nombre de significations des inscriptions ont été incomplètes, car elles se trouvaient principalement dans des œuvres à thème chrétien, portant des messages messianiques, Christocentrique.

Par conséquent, une étude holistique de ces inscriptions exige la connaissance ou, au moins, la reconnaissance de la langue hébraïque, des notions de théologie chrétienne, l'accès à l'arrière-plan culturel européen à travers l'histoire des arts, et enfin, l'accès à des reproductions de haute résolution, et aux recherches effectuées dans ce domaine de niche. Cette thèse entreprend une recherche qualitative, facilitée à la fois par des études antérieures (Sarfatti, Melinkoff, etc.), et, par cette période particulière, où des musées réputés ont mis en ligne leurs collections (Louvre, Hermitage, etc.), à des résolutions élevées, de sorte qu'en cherchant des reproductions en ligne, on peut distinguer les inscriptions contenues dans les œuvres d'art.

La première chose à retenir est qu'on n'a considéré que les artistes qui ne font pas partie ou ne travaillent pas dans l'espace juif, mais qui font partie d'autres communautés et croyances, et qui ont copié ou même appris les lettres de l'alphabet hébreu pour pouvoir écrire leurs messages. L'exception est Chagall, qui étant juif, a travaillé à Paris et s'est identifié comme un Français, représentant le Christ crucifié dans plusieurs de ses œuvres.

On a compilé à partir de recherches précédentes une série de classifications d'inscriptions, en les complétant pour avoir une image plus large des types de textes qui apparaissent insérés dans les œuvres d'art avec des thèmes bibliques. On a donc créé une étude comparative des inscriptions en utilisant trois critères de classification.

La première classification analyse les objectifs de ces inscriptions en les classant dans les catégories suivantes:

1. Le cryptage de l'œuvre
2. Le symbole de l'érudition (du commanditaire, de l'artiste ou du sujet rendu)
3. Le réalisme de la scène, est un chapitre qui parle de l'inscription de la croix de Jésus Christ représentée dans les œuvres d'art visuel.
4. Le pont interreligieux, est un chapitre qui analyse la présence du Tétragramme (nom divin), dans l'art à sujet chrétien.

La deuxième classification a été créée en fonction de l'exactitude avec laquelle les lettres ou les phrases hébraïques ont été écrites, comme suit :

1. La pseudo-écriture - lettres similaires ou faisant référence aux caractères de la langue hébraïque
2. Les inscriptions qui comprennent des combinaisons aléatoires de lettres hébraïques correctement écrites et de signes ou de lettres d'autres alphabets, ou des chaînes de lettres écrites correctement mais sans former de mots.
3. Des mots, des phrases ou des textes partiellement corrects
4. Des mots, des phrases ou des textes corrects, tirés de sources évidentes, telles que la Bible, les textes kabbalistiques, le livre de prières et les textes cohérents propres à l'artiste ou au commanditaire
5. La translittérations en hébreu ou à partir de l'hébreu
6. Des titres, des noms, des noms propres ou des signatures par des inscriptions hébraïques

La troisième classification est partie des thèmes récurrents dans lesquels apparaissent les inscriptions hébraïques, comme suit :

1. Les deux frères : Moïse et Aaron, un chapitre qui analyse la représentation du prophète Moïse avec les tables de la loi sur lesquelles Dieu a gravé le Décalogue, et son frère Aaron, le premier prêtre nommé par le Seigneur, qui est représenté par l'inscription sur la coiffe.
2. Des prophètes de l'Ancien Testament identifiés par des inscriptions hébraïques.
3. L'entrée de la Mère de Dieu au Temple ou la Présentation au Temple.
4. Jésus à l'âge de 12 ans, représenté dans le temple de Jérusalem.
5. Le thème de la femme adultère.

La recherche a révélé que les inscriptions juives dans les œuvres d'art à thème chrétien sont apparues avec l'humanisme et ont presque complètement disparu au XVIIe siècle, leur contexte étant tellement lié à la fascination des textes de la mystique juive qui sont entrés dans l'espace académique européen avec la migration des Juifs. de la péninsule

ibérique, mais aussi en raison de l'intérêt des chrétiens pour la langue originale de l'Ancien Testament.

L'effort de ces artistes est considérable, les sources nécessaires pour copier des lettres ou des textes étant alors rares. La majeure partie du continent était analphabète à l'époque, donc ces inscriptions sont d'autant plus précieuses. La création d'œuvres d'art à thème chrétien et contenant des inscriptions hébraïques, a obligé l'artiste à entreprendre une étude théorique préalable, à la fois pour illustrer le thème chrétien avec précision et expressivité, à un public qui ne pouvait pas lire le texte biblique, mais dont l'écriture était prêché à travers l'art. Les inscriptions hébraïques étaient destinées à désigner le sujet ou la scène rendue comme se déroulant au sein du peuple élu, mais parfois elles servaient à transmettre un message théologique supplémentaire.

L'enrichissement de l'œuvre d'art avec des valeurs pédagogiques à travers les inscriptions hébraïques est illustré dans la deuxième partie de la thèse, qui présente son propre projet artistique, mais aussi l'approche conceptuelle qui y a conduit.

Le projet artistique se compose de deux pièces complexes, à partir de la forme du piano, contenant une série d'inscriptions de différents domaines de la connaissance humaine, certaines d'entre elles étant en hébreu mais ayant un contexte chrétien. Les deux pièces s'appellent *Musica Universalis* et *Mécanique Céleste de la Providence*, la première étant consacrée à la relation entre le monde céleste et le monde terrestre, et la seconde à l'œuvre providentielle dans l'histoire humaine. Les deux pièces utilisent des inscriptions, des symboles, des formules et des diagrammes issus des mathématiques, de la physique, de la cosmologie, de la biologie, de la génétique, de la géométrie sacrée, des textes de la Sainte Bible, des notions de Kabbale, de l'alchimie, de la synchronicité, des dates significatives, des coordonnées géographiques et astronomiques, des fragments musicaux et des symboles personnels, qui sont tous des voies d'accès au monde supraterrrestre et au destin cosmique de l'humanité. Le rôle des inscriptions hébraïques dans ces deux pièces est d'attirer l'attention sur la source du christianisme comme étant généré de l'intérieur du peuple juif, contribuant à l'édification de l'interconfessionnalité, mais aussi de souligner un certain nombre de textes de la mystique hébraïque (*Zohar*, *Bahir*, *Sefer Yetsira*), qui donne au grand public un accès aux réponses aux grandes questions de l'humanité.

Une partie essentielle de l'objectif pédagogique de ces deux pièces s'est réalisée par leur présentation publique, et on a donné comme exemple à cet égard l'exposition *Musica Universalis* au Musée des Beaux Arts de Timisoara en 2019. Pour faciliter l'accès du public à la signification des inscriptions on a créé de nombreux documents supplémentaires, et des événements collatéraux pour assurer leur réception la plus large possible.

Summary

The occurrence of inscriptions in the visual arts is ubiquitous, especially in contemporary art. The inscription has always had, beside the decorative role, an informative one, adding an extra meaning to the work, from identifying the scene or the characters depicted, to encrypted messages, going further to the typographic art where the use of characters become a plastic element in itself.

Hebrew inscriptions in European works of art came to the attention of the academic community relatively late, as recognition of the characters of the Hebrew language was difficult, and was noticed at first only within the Hebrew speaking community, which had access to European visual culture. Thus, the majority of people who have reported such inscriptions are Jewish, often from fields other than the visual arts. For this reason, a number of meanings of the inscriptions have been incomplete, because they are mainly found in Christian-themed works, bearing messianic, Christocentric messages.

Therefore, a holistic study of these inscriptions requires knowledge or at least recognition of the Hebrew language, notions of Christian theology, and access to the European cultural background through the prism of art history, and last but not least, access to high-resolution reproductions and research in this niche area. This thesis includes qualitative research facilitated both by previous studies (Sarfatti, Melinkoff, etc.) and by this special period in which reputable museums put their collections online (Louvre, Hermitage, etc.), at high resolutions, so that when searching for reproductions online, the inscriptions contained in the works of art can be distinguished.

The first thing to remember is that I have considered only artists who are not or do not work in the Jewish community, but are part of other communities and beliefs, and who have copied or even learned the letters of the Hebrew alphabet in order to inscribe their messages. The exception is Chagall, who, being a Jew, worked in Paris and identified himself as a Frenchman, depicting Christ crucified in several of his works.

I have compiled a series of classifications of inscriptions from previous research, completing them for a broader picture of the types of texts that appear inserted in biblical-themed works of art. So, I created a comparative study of the inscriptions using three classification criteria. The first classification analyzes the objectives of these inscriptions, categorizing them into the following categories:

1. Encoded messages in the artwork
2. Sign of erudition (of the sponsor, artist or subject rendered)

3. The realism of the scene, a chapter that deals with the inscription on the cross of the crucifixion of the Savior Jesus represented in works of visual art.

4. Interconfessional bridge, a chapter that analyzes the presence of the Tetragramaton - (Divine Name), in art with a Christian subject.

The second classification was created based on the accuracy with which the Hebrew letters or phrases were written, as follows:

1. Pseudo-writing - letters similar to or referring to Hebrew characters

2. Inscriptions that include random combinations of correctly written Hebrew letters and graphemes or letters from other alphabets, or Hebrew letters written correctly but without forming words.

3. Partially correct words, phrases or texts.

4. Correct words, phrases or texts, taken from obvious sources, such as the Bible, Kabbalistic texts, a prayer book and coherent texts specific to the artist or sponsor.

5. Transliterations into Hebrew or from Hebrew.

6. Titles, names, proper names or signatures in Hebrew script.

The third classification started from the recurring themes in which Hebrew inscriptions appear, as follows:

1. The two brothers: Moses and Aaron, a chapter that examines the representation of the prophet Moses with the tablets of the law inscribed with the Decalogue, and his brother Aaron, the first priest appointed by the Lord, who is represented by the inscription on the headdress.

2. Old Testament prophets identified by Hebrew inscriptions.

3. The entrance of the Mother of God to the Temple or the Presentation to the Temple.

4. Jesus at the age of 12, represented in the temple in Jerusalem.

5. The theme of the adulterous woman.

Research has shown that Hebrew inscriptions in Christian-themed works of art appeared alongside humanism and almost completely disappeared in the seventeenth century, in the context of the fascination with mystical Hebrew texts belonging to the Jewish diaspora from the Iberic peninsula, but also because of the interest in the original language of the Old Testament in the Christian church.

The effort made by these artists was considerable, the necessary sources for copying letters or texts being rare at the time. The majority of the population of Europe at that time was illiterate, making these inscriptions even more valuable. Creating Christian-themed

works of art with Hebrew inscriptions required the artist to undertake a prior theoretical study, both to accurately and expressively illustrate the biblical theme to a largely illiterate audience, and thus to preach scripture through art. The Hebrew inscriptions were meant to illustrate that the subject or scene rendered was taking place within the chosen people, but sometimes they sent a supplementary theological message.

The augmentation of the artwork with pedagogical values by using Hebrew inscriptions is exemplified in the second part of the thesis presents my own artistic project but also the conceptual endeavor that lies at its basis.

The artistic project consists of two complex pieces, built on the shape of the piano, which contain a series of inscriptions from different fields of human knowledge, some of them being in Hebrew in Christian context. The two pieces are called *Musica Universalis* and *The Celestial Mechanics of Providence*, the first being dedicated to the relationship between the celestial and the earthly realms, and the second, to the providential work in human history. Both pieces use inscriptions, symbols, formulas and diagrams derived from mathematics, physics, cosmology, biology, genetics, sacred geometry, Scripture, notions of Kabbalah, alchemy, synchronicity, significant dates, geographical and astronomical coordinates, musical fragments and personal symbols - paths to the supernatural world, and the cosmic destiny of mankind. The purpose of the Hebrew inscriptions in these two pieces is to draw attention to the source of Christianity as being within the chosen people, contributing to the edifice of inter-confessionality, and also to point out a series of mystical Hebrew text (The Zohar, The Bahir, Sefer Yetsira), that bear answers to the big questions of humanity, to the knowledge thirsty public.

An essential part of the pedagogical goal of the two pieces is fulfilled only by their public presentation, and I gave as an example the *Musica Universalis* exhibition at the Art Museum of Timișoara in 2019. In order to facilitate public access to the meaning of the inscriptions, I created extensive additional materials and collateral events to attract the audience and assure their full reception.

The use of visual art as a platform for an edifying, constructive, balancing message for the world we live in, is in line with classical artistic percepts, which have always linked art with the good and the beautiful. In this sense, visual art can once again become a good pedagogue, assuming its millennial role in educating and shaping society.